

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 5

Issue 4

Különszám

Gödöllő
2009

A SERTÉSÁGAZAT VERSENYKÉPESSÉGE MAGYARORSZÁGON

Nyárs Levente

Agrárgazdasági Kutató Intézet, Agrárpolitikai Kutatások Osztálya

1093 Budapest Zsil utca 3-5.

nyars.levente@aki.gov.hu

Összefoglalás

A sertéságazat helyzetének elemzésekor nem a termelésből indulunk ki, hanem a modern közgazdasági gyakorlathoz igazodva a vásárló/fogyasztó, azaz a kereslet oldaláról közelítjük meg a termékpálya ökonómiai kérdéseit. A mezőgazdasági termelés versenyesélyeit nem ítéltjük meg a ráépülő élelmiszeripari és kereskedelmi fázis, valamint a vásárlói/fogyasztói igények ismerete nélkül, hiszen az alkalmazkodás, a megfelelési kényszer éppen a mezőgazdasági termelésben a legnagyobb. Ugyanakkor a termelés van a legtávolabb a fogyasztótól, ezért a vásárlói elvárásokat a kereskedelem és a feldolgozás közvetíti a termelő felé és nem fordítva. A termékpálya szereplőivel folytatott konzultációk is azt támasztják alá, hogy az ágazat legsúlyosabb problémái nem csak speciálisan ágazati, hanem gyakran horizontális jellegűek.

Kulcsszavak: sertés, versenyképesség, kereskedelem, feldolgozás

Competitiveness of Pig-Meat Supply Chain in Hungary

Abstract

Analyzing the present state of the pig sector, our starting point was not the agricultural production as it is generally accepted. We have approached the subject of our analysis from the side of the buyer/consumer that is the demand, usual in modern economic practice, reaching the problems of agricultural production afterwards. We cannot form our opinion about the competitive abilities of the agricultural production without being aware of the phases of food industry and buyer/consumer expectations based on it, since the pressure to meet their expectations is the strongest in the supply chain. At the same time, production and consumers

are the most remote, thus the expectations of customers are forwarded to the producer by the stages of retailing and processing, and not the other way round. Discussions with the members of the produce field back up the fact that the most serious problems of the sector are not only those of the sector itself but have horizontal features as well, such as taxation and contribution, bureaucracy, controversial questions of the land, the role of the government, etc.

Keywords: pig, competitiveness, trade, proceeding

Nemzetközi piaci kilátások

A világ népessége gyorsan nő, s számos térségben erősödik a **fogyasztók fizetőképessége** is. A világnak egyre több jó minőségű sertéshúsról van szüksége. A piac tehát bővül, kérdés hogy az újabb igényeket ki fogja kielégíteni. A FAO adatai szerint a **világ sertésállománya** 1997-2007 között közel 6%-kal bővült. A sertésállomány 2007-ben 918 millió egyedre tett ki, ami 2008-ban 1,3%-kal tovább emelkedett. A **globális kibocsátás** közel 80%-át Kína, az Európai Unió, az Egyesült Államok és Brazília adták. Kína vezető pozíciót foglal el a világ sertéspiacán, ahol a népesség növekedése kulcsszerepet tölt be a kereslet növekedésében.

1. táblázat: A világ sertéságazatának kilátásai a gazdasági válság tükrében

Megnevezés(1)	2006-2008. évek átlaga(2)	Valószínű helyzet 2018-ban(3)
OECD országok(4)		
Termelés, 1000 t (5)	38 340	40 861
Fogyasztás, 1000 t (6)	36 671	39 761
Fogyasztás, kg/fő/év (7)	23,3	24,0
Nem OECD országok (8)		
Termelés, 1000 t (5)	62 123	79 028
Fogyasztás, 1000 t (6)	63 461	79 817
Fogyasztás, kg/fő/év (7)	9,1	10,0

Adatforrás: OECD-FAO [2009]

Table 1: Possibilities of the world pig sector according to economic crisis

(1)traits, (2)average of 2006-2008 years, (3)potential situation in 2018, (4)OECD countries, (5)production 1000 t, (6)consumption, 1000 t, (7)consumption kg/head/year, (8)Non-OECD countries

Az *OECD-FAO* (2009) adatai szerint a **világ sertéshústermelése** 2008-ban 101 millió tonnát tett ki, ami az előrejelzés szerint a 2009-2018 közötti időszakban évente mintegy 2%-kal fog nőni. A jelentés megállapítja, hogy az élelmiszerek kevésbé érzékenyeken reagálnak a gazdasági válságra, mivel alapvető szükségleteket elégítenek ki. Ezért nem meglepő, hogy a **válságból való kilábalás** gyorsasága, a **gazdasági növekedés** várható mértéke markáns hatást nem gyakorol a világ sertéshús termelésére, sőt a fogyasztására sem (*1. táblázat*).

Ugyanakkor szembetűnő, hogy – a valószínű fejlődési pályán – lényeges **különbség** várható az *OECD* és a nem *OECD* országok sertésszektorának **fejlődési dinamikájában**. Míg az előbbiekben a termelés (2018-ig) 6-7%-kal, addig a nem *OECD* országokban 26-27%-kal fog bővülni.

A **fogyasztás az OECD** országokban csak **szerény mértékben** bővül. A **fejlődő országokban** viszont látványosabb **növekedésre** lehet számítani. Az állati eredetű fehérjék iránti kereslet miatt a táplálkozási szokások alapvető változásokon mennek majd keresztül a fejlődő országokban. A 2009-2018 közötti időszakban továbbra is lesz kereslet a viszonylag alacsony költségen előállítható állati eredetű termékek iránt (sertéshús, baromfihús). A fejlődő országok azonban nem lesznek képesek saját erőforrásaikból előállítani a növekvő belső keresletet, így továbbra is importra szorulnak állati eredetű fehérjékből.

Reményre adhat okot, hogy **Kínában** a gazdasági válság ellenére **növekszik a gazdaság**, így egyre több ember engedheti meg magának a húsfogyasztás növelését. Az egy főre jutó húsfogyasztás az utóbbi években 55 kg/fő/év-re emelkedett. A kínai sertéshús-előállítás még viszonylag drága. Így fennáll annak az elvi lehetősége, hogy a további fogyasztói igényeknek – a takarmánykorlátok miatt – hazai termelésből nem képes eleget tenni. Ezért a nem távoli jövőben Kína részlegesen megnyithatja piacait a külföldi sertéshús számára (*Udovecz, 2009*).

A sertéspiacot, s különösen a **sertéshús világpiacon** árát alapvetően az USA, Kanada és Brazília fogja meghatározni a jövőben is. Nyilvánvaló tehát, hogy a megnyíló piaci lehetőségekért kíméletlen harcban kell majd megküzdeni! Az állandó piaci küzdelmet árnyalják (erősítik vagy gyengítik) az egyedi „események”¹, például az árvizek, az aszályos évek, s a járványos állatbetegségek.

A *OECD-FAO* adatai szerint a **világ sertéshús-kereskedelme** 1961-2007 között évente **átlagosan 100 ezer tonnával** bővült. A világ sertéshúsexportja 1961-ben alig érte a 200 ezer tonnát, míg 2008-ra már

¹ Az alapvetően emberi egészséget veszélyeztető sertésinfluenza vírus terjedése (A/H1N1 vírus törzs) miatti globális félelem nem kíméli a világ sertéshústermelését és kereskedelmét sem. A sertésinfluenza alaposan átrendezte a piacot. A járványveszély miatt a sertéshús globális kereskedelmi forgalma 2009-ben 11%-kal csökkent. Kína és Oroszország önellátásra térnek át, míg az USA nem képes értékesíteni a hűtőházakban felhalmozódott mintegy 260 ezer tonna sertéshúskészletét a világpiacon.

meghaladta a 5,7 millió tonnát is. Pedig a világ sertéshús-kereskedelmében a megtermelt sertéshúsnak mindössze 5%-a vesz részt.

Az USDA adatai szerint az USA sertéshúsexportja az utóbbi tíz évben 279%-kal bővült. Az elkövetkező években is az USA és Brazília határozza meg a világ sertéshús-kereskedelmét, emellett jelentős marad Kanada sertéshús exportja is. Ugyanakkor a nagy sertéshús exportőrök súlyos veszteséget szenvedhetnek el 2009-2010-ben, mivel a legfontosabb célpiacaikon (Oroszország, Dél-Korea) a sertésinfluenza miatt importkorlátozó intézkedéseket vezettek be a célországok hatóságai. Az *Európai Bizottság* (2009) előrejelzése szerint az EU-27 nettó exportőri pozíciójából fokozatosan veszít, így a harmadik országokba kerülő sertéshús mennyisége a 2008. évi 1,2 millió tonnáról 1 millió tonnára csökkenhet 2015-re.

Az *OECD-FAO* (2009) jelentése szerint a fő vásárló országok köre változatlan marad (Japán, Mexikó, Dél-Korea), ugyanakkor Oroszország – jelenleg a világ második legnagyobb nettó sertéshús-importőr – célul tűzte ki, hogy 2015-re sertéshúsból önellátó lesz. Amennyiben ez megvalósul úgy Brazíliának, az USA-nak, valamint Dániának új piacokon kell elhelyezniük az addig az orosz piacra szánt sertéshúst. Várható, hogy az európai sertéshúspiacon a konkurenciaharc a mainál is kíméletlenebb lesz. Az *OECD-FAO* (2009) szerint a fejlett országok közül 2018-ra sertéshúsból nettó importőrré válhat az USA.

Az EU-ban a **sertéshús termelése** és fogyasztása középtávon várhatóan lassabb ütemben növekszik 2009-2015 között, mint az azt megelőző évtizedben. A kibontakozó gazdasági válság negatív hatást gyakorol az EU sertéságazatára. Az Európai Bizottság adatai szerint **az EU-27 sertéshústermelése már 2008-ban 1,2%-kal mérséklődött**. Az önellátottság foka 107%-ot tett ki. A Dán Hússzövetség az európai termelés 3-4%-os, míg az Európai Bizottság 2%-os visszaesését prognosztizálja 2009-re (*Európai Bizottság*, 2009). Az EU-ban az összes húsfogyasztás 50%-át a sertéshús teszi ki. Az EU-ban az összes húsfogyasztás 50%-át a sertéshús, 28%-át a baromfihús, míg a fennmaradó részt marha- és juhhús teszi ki. Ezzel szemben Magyarországon 2007-ben az egy főre jutó húsfogyasztás 63 kilogramm volt, aminek 43%-át (27,6 kg/fő) a sertéshús, míg 45%-át a baromfihús (28,7 kg/fő) tette ki. Fajlagos sertéshúsfogyasztásunk megközelíti az EU átlagos szintjét, igaz, a tagállamok fogyasztásában igen nagy szóródás tapasztalható. A fogyasztási tendenciák alapján megállapítható, hogy a sertéshúsfogyasztás bővülésének várható mértéke elmarad a jövedelmek és az életszínvonal növekedésétől. Ennek egyik oka az egészségtudatos táplálkozás terjedésében, ezzel párhuzamosan a baromfihús iránti kereslet élénkülésében rejlik. A baromfiszektor marketing-munkájának eredményeként a vásárlók/fogyasztók egy része áttért a csirke- és pulykahús fogyasztására, emiatt a sertéstermékek belföldi piaca szűkült. *Szakály et al.* (2008) tanulmányukban rámutattak, hogy a sertéshúst egészségtelen terméknek kiáltották ki az elmúlt egy évtizedben. A szerzők felméréseik alapján a

sertéshús jelenlegi pozícióját a következőképpen jellemezzük: inkább egészségtelen, divatjamúlt, zsírban gazdag, koleszterinben gazdag, erősen férfias, unalmas termék. A sertéshús fogyasztás csökkenésének megakadályozása érdekében szükség van a sertéshústermékek arculatának újraépítésére, annak érdekében, hogy a vásárló/fogyasztó pozitív értékeket rendeljen hozzá (úgy mint: inkább egészséges, tradicionális, zsírban és koleszterinben szegény, fiatalos, valamennyire nőies, izgalmas termék).

Feldolgozás

Az **alapanyag-termelés Magyarországon** jelentős átalakuláson ment keresztül az EU-csatlakozást követően. Korábban a vágóhidak szinte kizárólag hazai termelésű alapanyagot dolgoztak fel, a csatlakozást követően azonban folyamatosan csökkent a vágósertés kínálata, így a vágóhidak importra kényszerültek. A hazai vágóhidak egyharmada a vágáson és daraboláson kívül húskészítmény-gyártással is foglalkozik. Az ágazatban megindult a **koncentráció**, ugyanakkor a **szakosodás és specializáció** jelei is megfigyelhetők, a sertésvágástól és darabolástól a készítménygyártás egyre jobban elkülönül legalábbis telephelyi szinten.

A **sertésdaraboló kapacitások kihasználtsága** – országos szinten – **51%** volt 2005-ben. Alacsony a szalámi- és kolbászvonalak kihasználtsága (28-, illetve 34%), a töltelékáru gyártásáé valamivel magasabb (42%). Magyarországon nagykapacitású (500 db/óra) sertésvágóhidról csak egy cég esetében beszélhetünk. **A sertésállomány létszámának eloszlása, a sertésvágó- és daraboló vonalak regionális elhelyezkedése** alapvetően befolyásolja az ágazat versenyhelyzetét és az egyes vállalkozások versenyképességét. A **húskészítménygyártó vonaloknál** a legnagyobb üzemi koncentráció a szalámigyártó vonalak tekintetében figyelhető meg. A szárazkolbász-gyártással és töltelékáru-gyártással foglalkozó üzemek esetében a koncentráció alacsonyabbnak tekinthető a kapacitások terén, az első 20 üzem kapacitása az országos kapacitás 70%-át adta 2005-ben.

Kiskereskedelem

A sertéshús **belföldi értékesítésének** mintegy 30%-át a friss sertéshús teszi ki. Az élelmiszer-lánca bekerülni költséges, a belistázási költség akár több millió forint is lehet. A **kereskedelmi márkákon** általában kisebb a haszon, ugyanakkor óriási előny, hogy a kereskedelmi márkás termékek – sokszor csak a csomagolásnak köszönhetően – egymással nem összehasonlíthatóak. Kizárólag kereskedelmi márkás termékeken alig vagy nem is lehet nyereséget realizálni, mivel az egymással versengő magyar feldolgozó

cégek olykor önköltségi ár alatt nyernek meg egy-egy szállítást a kereskedelem felé. Az áruházláncoknak az **erős árverseny** miatt egyre inkább szükségük van az **olcsó termékekre**. Ezeket pedig kereskedelmi márkákkal tudják a leginkább megvalósítani. A kereskedelmi márkák esetében a kereskedő határozza meg a termék minden tulajdonságát, közte a számára jelenleg a legfontosabbat, az árat is. A beszállító bémunkában gyártja le az ilyen termékeket, így az áruházláncok a beszállítói árat alacsonyabb szinten tudják tartani, mint a **gyártói márka** esetében. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy a fizetési határidő, bár az Agrárpiaci rendtartásról szóló 2003. évi XVI. törvény szerint a 30 napot nem haladhatja meg, gyakran annál lényegesen több (különböző kifogások mellett), ami likviditási gondot okoz a termelőnek és szállítónak. Mindez több hazai feldolgozó csődjét vetíti előre.

Az FVM kísérletet tett egy **etikai kódex bevezetésére**, aminek célja az volt, hogy az áruházláncok polcain a magyar élelmiszerek aránya elérje a 80%-ot. A beszállítókat védő kódex nem lépett hatályba. Ennek oka, hogy a Gazdasági Versenyhivatal eljárást indított az etikai kódex aláíróival szemben. A szervezet úgy ítélte meg, hogy a **megállapodás pontjai korlátozhatják a piaci versenyt**. A hivatal szerint 80%-os magyar termékek aránya gátolja az importárúk kereskedelmi kihelyezését, ami ellentétes az uniós versenyjoggal.

A **pénzügyi- és gazdasági-válság** hossza és mélysége alapvetően meghatározza a hazai sertéshúsfogyasztás, valamint a sertéshúskivitel rövid- és középtávú kilátásait. Az Európai Bizottság jelenlegi előrejelzése szerint Magyarországon a lakossági fogyasztás várhatóan 2,6%-kal esik vissza 2009-ben. Ennek következtében valószínűsíthetően erősödik a kereslet az olcsó(bb) testtájak, valamint húskészítmények iránt, ezzel szemben csökken a konyhakész, és félkész termékek iránti kereslet. Az elhúzódó recesszió következtében tovább csökken a háztartáson kívüli étkezések aránya, emellett a hazai vendéglátóhelyek kihasználtsága is romlik, ami szintén negatív hatást gyakorol a sertéshúsfogyasztásra. Ugyanakkor emelkedhet a hús-szaboltok, hentesüzletek friss hús értékesítése. A kereskedelmi láncokban a húskészítményeken belül a kereskedelmi márkák aránya tovább bővíthet, mivel a vásárlók az olcsóbb termékeket részesítik majd előnyben. Mindezek következtében az egyes feldolgozók között **kiélezett árverseny** alakulhat ki 2009-ben.

Mezőgazdasági alapanyag-termelés

A fejlett sertéstartással rendelkező nyugat-európai országokkal szemben Magyarországon **nem specializálódtak a gazdaságok**, pedig teljesen más tartástechnológiát igényel egy tenyészállat és más egy

hízó. A telepek közötti állatszállítást Magyarországon akadályozza a hazai termelők szemlélete, miszerint féltik az állatállományukat a megbetegedéstől, mivel különböző állat-egészségügyi státusszal rendelkeznek a telepek. Magyarországon az elmúlt években radikálisan visszaesett a fajta megújítása. A biológiai alapok megújulásra szorulnak, a tenyészállomány heterogén, kevés a tenyésztő, emiatt a szelekciós bázis kicsi. Ezt jól mutatja az *MgSzH* (2007) adatbázisa is, miszerint Magyarországon 2006-ban a hazai 290 ezer egyedtel szemlélő kocaállományból csupán 42 ezer kocát tartottak törzskönyvi ellenőrzés keretei között. A vágóhidak homogén sertéseket, állományokat igényelnek, ráadásul ez az elvárás a kereskedelem részéről is. Sajnálatos, hogy nem kevés termelő beszállított élő állatainak a súlya jelentős szórást mutat, és minősége is nagyon változó.

Genetikailag értékes állomány 20-25 éves istállóban nem hizlalható állat-egészségügyi okok miatt (négyvonalas állomány gyorsan megfertőződik). Hasonló színvonalon gazdálkodó termelőkkel célszerű együttműködni, másokkal nem. A megoldást a zöld- vagy barnamezős beruházások jelentenék, vagy átmenetileg a korábbi hizlaldák pihentetése, fertőtlenítése a betelepítés előtt. **A nagy genetikai értékű tenyészállomány kiválasztása és a jó tartástechnológia egyformán fontos.**

A hazai vágósertés-termelés hatékonysága messze elmarad a legfontosabb versenytársakétól (2. táblázat). A legsúlyosabb gondok a **kisebb szaporulat, a lassú tömeggyarapodás és gyenge takarmányhasznosítás, a hosszú hizlalási idő, az elnyújtott kocaforgó, valamint a jelentős élómunka-ráfordítás.** Ahhoz, hogy a nagy állatlétszámmal rendelkező gazdaságok versenyben maradjanak, **napi 800 gramm körüli súlygyarapodást, valamint a takarmányhasznosításban 2,7-2,8 kg/kg értéket** (Hollandia: 2,71 kg/kg száraz etetésnél) **kellene elérni.**

2. táblázat: A vágósertés-termelés természetes hatékonyságának nemzetközi összehasonlítása (2007)

Megnevezés(1)	Magyarország Átlag(2)	Dánia (3)	Hollandia (4)	Spanyolország (5)
Éves vágósertés-kibocsátás (db/koca)(6)	16,8	26,4	25,8	23,4
Elhullás a malacnevelésben (%) (7)	5,0	3,1	1,9	3,6
Elhullás a hizlalásban (%) (8)	7,0	4,0	2,5	5,9
Takarmány-felhasználás a hizlalásban (kg/kg)(9)	3,7	2,7	2,7	2,9
Napi testtömeg-gyarapodás (gramm)(10)	659	869	784	695
Vágáskori élő testtömeg (kg)(11)	109,4	108,5	115,1	106,2

Adatforrás: MLC [2009], Rasmussen [2006]

Table 2: International comparison of slaughter pig production natural efficiency (2007)

(1)traits, (2)Hungary, mean, (3)Denmark, (4) Netherland, (5)Spain, (6)annual slaughter pig production, (7)mortality in piglet rearing(%), (8)forage intake in fattening, (9)mortality in fattening, (10)weight gain, (11)live weight at slaughter

A természetes mutatókban tapasztalható versenyhátrány elsősorban technológiai hiányosságokra vezethető vissza. A hazai természetes mutatókkal kapcsolatos megállapítások az országos átlagra vonatkoznak, ugyanakkor egyre több sertésartó gazdaságmutatói nem rosszabbak, mint a hasonló dán vagy spanyol adatok.²

Következtetések

A versenyképesség, vagyis a piacra jutási képesség több tényező együttes hatásának az eredménye. Ez a megállapítás a sertéságazat esetében azt jelenti, hogy a versenyképesség részben (nagyobb részben) a termékpálya szereplőin múlik. Másrészt az országon, az országban uralkodó gazdasági és társadalmi viszonyok minőségétől függ. A magyar sertéságazat jövőjéről nehéz megközelítőleg is megbízható képet adni.

Jelenleg a hazai feldolgozóknak a legfontosabb hazai piacot az áruhátláncok jelentik, ahova a bekerülésért éles a verseny. Itt nemcsak a többi hazai feldolgozó áraival kell versenyezniük, hanem az importtermékek alacsony áraival is. Az EU régi tagállamaiban az élelmiszervertikum szereplői több évtized alatt képesek voltak alkalmazkodni a kiskereskedelmi láncok viselkedéséhez. A kialakult kapcsolatrendszer és a piaci kultúra évtizedes fejlődés eredménye. Ezzel szemben a kelet-európai élelmiszerpiac szereplőire valóssággal rászakadt az új típusú, tőkeintenzív kiskereskedelem, ami alárendelt helyzetbe hozta az értékesítési láncban a beszállítókat, termelőket. Az európai uniós és a magyar versenypolitikai jogszabályok az erőfölénnyel való visszaélést horizontálisan értelmezik, vagyis jogi értelemben csak a termékpálya azonos szintjén működő piac szereplők között alakulhat ki versenytorzítás. A vertikum egyes szereplőire nem értelmezhetőek az európai uniós és magyar jogszabályok, így a magyar versenyhivatal szerint csak alku-erőfölénnyről lehet beszélni.

A Magyarországon működő kereskedelmi láncok egyre nagyobb arányban értékesítenek kereskedelmi márkás termékeket, amelyekben nehezen azonosíthatóan tüntetik fel a termék gyártóját (eredetét). A hústermékek esetében a kereskedelmi márkák aránya 2008-ban elérte a 21%-ot, arányuk a jövőben egy bizonyos szintig várhatóan tovább emelkedik. Ennek alapvető oka, hogy a kereskedelmi márkák ott erősek,

² A Sertés című folyóirat minden évben bemutatja a legjobb hazai sertésleteleket. A 2007. év három legjobb hazai sertésletele között a kocsi Aranykocsi Zrt.. évente közel 25 ezer vágósertést hízlal. A kocaállomány 1200 egyed körül ingadozik. Az éves hízó kibocsátás 20,5 hízó/koca/év. Az elhullás a malacnevelésben: 2,5%-os, a hízlalásban 1%-os volt. A fajlagos takarmány-felhasználás a hízlalási szakaszban 2,95 kg/kg volt, míg a napi testtömeg-gyarapodás 720 gramm/nap volt. A 2007. évi telepi fajlagos takarmány-felhasználás 2,8 kg/kg-ot tett ki. Az EUROP minősítés szerinti színhús kihozatal 58%-os volt (A Sertés, vol 12, no 4, pp. 22-23).

ahol a gyártói márkák gyengék. A hazai piacról hiányoznak az átütő termékfejlesztések, fogyasztókat megnyerő nagy reklámkampányok. A feldolgozóknak piaconmaradásukhoz új stratégiát kellene kidolgozniuk. Ahhoz, hogy megkerülhető legyen az áruházláncok polcain történő értékesítés, a nagyobb feldolgozóknak érdemes lenne saját bolthálózatot létrehozniuk. Ehhez azonban a feldolgozóknak meg kellene nyerniük a vásárlókat, hogy inkább a húsboltban vásároljanak, mint a nagy áruházláncokban. További megoldást jelentene, ha a feldolgozók az egyes áruházláncok húspultjait üzemeltethetnék, ahol képesek lennének megnyerni a vásárlókat, garantálva termékeik minőségét, frissességét és eredetét. Ígéretesnek mutatkozik a Minőségi Magyar Sertéshús védjegy kidolgozása, így a magyar fogyasztó képes lesz megkülönböztetni a magyar sertéshúst a külfölditől. A kereskedelmi láncok feldolgozókkal szembeni erőfölénye végső soron az alapanyag-termelőket is hátrányos helyzetbe hozza. Másrészt nem szabad elfelejteni, hogy a feldolgozók egy része visszaél erőfölényével a mezőgazdasági termelőkkel szemben. Így az utóbbi esetben is rendezni kellene a kapcsolatrendszer, betartható joganyag megalkotásával. Ugyanakkor egy jogszabályi háttér csak abban az esetben nyújthat valódi segítséget a hazai sertésvertikum szereplőinek, ha a piaci kultúra, az egymás iránti bizalom is kialakul.

Hatékony, egyöntetű minőséget előállítani képes alapanyag-termelés nélkül nem létezik versenyképes magyar húsipar, azonban ez fordítva is igaz. Az EU-csatlakozást követő ötödik évben Magyarország egy dekoncentrált, technológiailag elmaradott húsiparral rendelkezik. A feldolgozók döntő részének technológiája elavult, magas költségen üzemel. A hazai húsfeldolgozók többségében a termelési és nem a marketing szempontok az elsődlegesek. A magyar húsiparban a szemléletváltáshoz szükség lenne egy lehetőleg magyar többségi tulajdonú vezető cégcsoportra. ami követendő példát mutatna a jelenleg napi problémákkal küzdő ágazatnak.

Magyarország kedvező adottságokkal rendelkezik mind a gabonatermeléshez, mind a sertéshústermeléshez. A jelenlegi alig 3,1 millió egyedre számlálható sertésállomány azonban nincs összhangban a magyar adottságokkal. A hazai sertésállomány igen negatívan látja jövőjét, fejlesztésre nem gondolnak. Egyre több hazai nagyüzem is felhagy a sertésenyésztéssel, mivel az EU-s források a gabonatermesztést preferálják, emellett a gabonaféléknek biztos piaca van. Így a hazai gazdálkodók nem fektetnek be a sertésenyésztés fejlesztésébe, inkább felszámolják sertéslepeiket. Ezzel szemben a külföldi tőke (elsősorban holland, dán, német) egyre nagyobb mértékű részesedést szerez az ágazatban. Az új külföldi szakmai befektetők jóval alacsonyabb termelési költséggel képesek Magyarországon sertéshúst előállítani, mint Hollandiában, Dániában vagy Németországban. Az alacsonyabb magyarországi földbérleti díjaknak, az alacsonyabb állatsűrűségnek (egyszerűbb trágyaelhelyezés), az olcsóbb magyar munkaerőnek, tőkeerejüknek, szakmai tapasztalatuknak, korszerű menedzsment szemléletüknek és nem utolsósorban piaci

kapcsolatrendszerüknek köszönhetően hatékonyan képesek előállítani a vágóalapanyagot Magyarországon. A holland befektetők 10 ezer kocás sertéstelepeket kívánnak Magyarországon létrehozni, ehhez a holland bankoktól 6%-os kamat mellett kapnak beruházási hitelt. Amennyiben megvalósulnak ezek a külföldi beruházások, úgy 2020-ra 6-7 millió egyedre bővíthet a „magyar” sertésállomány, aminek azonban több mint fele külföldi tulajdonban lesz.

A hazai földtörvény rendelkezései hátrányosan érintik a nagy állattartó telepeket. Célszerű lenne elősegíteni az állattartó telepeket üzemeltető társas vállalkozások földhöz jutását, illetve a hosszú távú bérleti jogviszony megteremtését. Környezetvédelmi szempontból a sertéságazat akkor tekinthető biztonságosnak, ha az állattartó képes elhelyezni a telepen képződött trágyát, még akkor is, ha földterülettel nem rendelkezik, ehhez azonban szerződést kell kötnie a föld tulajdonosával.

A sertéságazat esetében hosszú távú, következetes és kormányzati ciklusokon átívelő stratégiában szabad csak gondolkodni. Az állattartók közötti elvi egyetértés már nem elegendő, az érdemi cselekvés elkerülhetetlen. Magyarországon alapvető probléma, hogy a termékpálya szereplői nem működnek együtt. A termelőknek és a feldolgozóknak nincs közös stratégiája, nem ismerik fel az egymásra utaltságukat, inkább versenytársként viselkednek egymással szemben. Az ágazati stratégia alapvető prioritása kell, hogy legyen a technológiai korszerűsítés, a tenyésztési, a hízalási fázis megszervezése, koordinálása. Magyarországon a vágósertés-előállításban széles skálán mozognak a természetes hatékonysági mutatók. A kiváló termelési eredménnyel rendelkező gazdaságok képesek felvenni a versenyt nyugat-európai versenytársaikkal, ugyanakkor az üzemek döntő része gyenge hatékonysági mutatókkal termel. A kirívó különbségek csökkentését mielőbb el kell kezdeni. Ezt a technológiai korszerűsítésen túl kiterjedt, naprakész, piacképes tudással rendelkező szaktanácsadói háttér fenntartásával lehet elérni. A termékpálya szereplőinek, a tudományos közéletnek, az ország döntéshozóinak fel kell ismernie, hogy az alapvető makrogazdasági feltételek megváltoztatása, az élelmiszeripar tudatos fejlesztése nélkül nem lehet piacképes termelést létrehozni.

Irodalomjegyzék

- Dorgai L., Bíró Sz., Molnár A. (2009): *Áruterelő állattartásunk és a „kölcsonös megfeleltetés” alkalmazása*. Agrárgazdasági Tanulmányok Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
- Európai Bizottság (2009a): *Prospects for agricultural markets and income 2008-2015*. Brussels: European Commission.

- Európai Bizottság (2009b): *Prospects EU interim forecasts for 2009-2010: sharp downturn in growth. Interim Forecast January 2009*. Brussels: European Commission, DG Economic and Financial Affairs.
- Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (2007): *A sertésenyésztés 2006. évi eredményei*. Budapest: MgSzH. Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet.
- OECD-FAO (2009): *OECD-FAO Agricultural Outlook 2009-2018*. <http://www.agri-outlook.org/dataoecd/2/31/43040036.pdf>
- Popp J., Potori N., Udovecz G., Csikai M. (2008): *A versenyesélyek javításának lehetőségei a magyar élelmiszergazdaságban – Alapanyag-termelő vagy nagyobb hozzáadott-értékű termékeket előállító ország leszünk?* Budapest: Magyar Agrárkamara és Szaktudás Kiadó Ház.
- Popp J., Potori N. ed. (2009): *A főbb állattenyésztési ágazatok helyzete*. Agrárgazdasági Tanulmányok, 2009/3. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
- Popp J., Nyárs L. (2009): 'A sertéshús-feldolgozás versenyképessége Magyarországon', *A Hús*, vol. 19, no. 1-2, pp.48-52.
- Rasmussen, J. (2006): *Costs in international pig production*. Danish Bacon and Meat Council, Department for Housing and Production Systems.
- Szakály Z., Fülöp N., Nábrádi A. (2008): 'Fogyasztói attitűdök elemzése a sertéshús és -húskészítmények piacán' in: Bartha A. (szerk.) – Balogh V. (szerk.): *A sertéságazat versenyképességének javítása*. Debrecen: Debreceni Egyetem, Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma.
- Udovecz G. (2008): 'A sertéságazat versenyképessége Magyarországon' in: Bartha A. (szerk.) – Balogh V. (szerk.): *A sertéságazat versenyképességének javítása*. Debrecen: Debreceni Egyetem, Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma.
- Udovecz G. (2009): 'A sertéságazat versenyképessége Magyarországon', *A Hús*, vol. 19, no. 1-2, pp.44-48.
- Udovecz G., Popp J., Potori N. ed. (2007): *Alkalmazkodási kényszerben a magyar mezőgazdaság – folytatódó lemaradás vagy felzárkózás?* Agrárgazdasági Tanulmányok, 2007/7. szám. Budapest: Agrárgazdasági Kutató Intézet.
- Udovecz G., Popp J., Potori N. (2009): 'A magyar agrárgazdaság versenyesélyei és stratégiai dilemmái', *Gazdálkodás*, vol. 53, no. 1, pp. 2-15.
- Wekerle L. (2008): 'Protokoll nélkül...', *A Sertés*, vol. 12, no. 2, 4-5.